

Dzimtas sakņu stiprais un skaistais zarojums

Dr. Lilijai Zivertei – cienijamai, Nujorkas latviešu sabiedrībā pazīstamai ārstei tuvojas 93. dzimumdiena. Šajā tēvicigajā vasarā man laimējās izbaudīt Līlijas viesmīlibu, un nebeidzu vien brīnīties par viņas mitekļu racionālo vienkāršību. Dzīvokla saimnieces gaumi vislabāk raksturo gleznas, viesitabā goda vietā – Ludolfa Libertas Rigas panorāma ar Daugavu priekšplānā. To dāvinājusi gleznotāja dzīvesbiedre Amanda Liberte. Viņu mūža novakarē Līlijas māte Milda Ziverte beži apcīmoja, sagādājot vienu otru saulaināku mīrķi. Skatoties uz šo gleznu, sareduz tajā Līlijas muža gājuma būtību viņa allaž bijusi kā jachta ar latvisku nebalinātu līna buru, kas zina un sasniedz savu mērķi. Greznumam un pašķēlāmai uz šīs burulaivas klāja nav vietas. Uz jautājumu, ka atvest no Latvijas, daudzajiem pazīnām un radīem Līlijai vienmēr atbild: kādu grāmatu vai žurnālu un, ja čemodānā vieta, dažus rieciņus ruzdu maizes, lūdz, vairāk neko...

Lilija dzimusi Maskavā, jo Pirmā pasaules kara laikā uz Krieviju evakuējās viņas vecāki un citi rādi. Rīga vecāki atgriezās, kad meitīnai bija tikai pusegads. Lilija saglabājusi savu pirmo, 1936. gadā izdoto Latvijas pasi.

Rīga, mācīties Natālijas Draudzīgas ģimnāzijā, Līlīja nolēma apgūt autovadīšanas prasmi. Apmācība notika ar vacejam, melnajiem fordiniem, kuriem bija „iedzimta kaitē” – aizdusa, un, ja auto noslāpā eksāmena laikā, braucējam lika atnākt vēlreiz. Līlīju braukt mācīja divi – paveckās balamutis un labi audzināts jaunsķungs. Vēcakais instruktors pie gājēju pārejas aurojis: „Pasteidzieties, šodien morgā ballitel!” Līlīja braukšanas pārbauddijumu Rīgas ielas godam izturēja, un jaunais instruktors viņai atnesa puķes! Driz vien pazīstams dakteris jaunietei uzticēja 5000 latu auto ieķēdei un lūdzā ar to atbraukt uz Vidzemī. Bija vasaras brīvlaiks, nekas netraucēja šo nodomu išnot. Jauniā autovadītāja sēdās pie kirssarkanā angļu firmas auto *Morris Eight* stūres un brauca uz Ēriģiem, ka celi putēja vien.

Liels pārsteigums rīdzinieci sa-gaidīja Ērglos. Inspēkcija bija iera-dies Izglītības ministrijas skolu de-parta menta vicedirektors Arnolds Čuibe. Abas zinas izplatījās kā uguns: ārstam Albertam Meistaram ir auto, un no galvapsītēsās iera-dies skolu pāraugs! Ērglēnieši, lepni būdami, nolemuši augsto viesi pa Baltajiem lielceļiem iz-vi-nāt ar lepiņiem spēkrtiem, taču izrādījies, ka auto īpašnieks pats braukt vēl nemaz neprot, un par ūsoferi tika aicināta glīta rīdziniecie. Jauniete pie sevis smējušās: nez vai skolu revidētantam ir kaut mazākā nojauta, ka viņu vizinās gīmna-ziste. (Ūsoferite bija tik jauna, ka, tiesības sapērot, viņu pats savām acīm gribējis aplūkot Rīgas pre-fekts, jo tolaiš autovadītājas tiesības Latvijā bija izsniegtais labi ja-pāris dairai dzīmuma pārstāvēm.) Pieredzes ūsoferite bija pamaz, auto iestīdzis kāda smilšainā dangā, tā vien šķītis, ka bez palīdzības to arā neizdabūt. Viņa attapusies ieslēgt atpakalgājienu, tad motoram lie-lāks spēks. Lilija, joprojām bez-gala sāp, ka nākamo reizi Arnoldu Čuibim ieraudzīja pēc Baigā gada

Centrālcietumā, kad devās līdzi kaimiņienei meklēt viņas dēlu un sakropļoto liku rindā atpazina nومو-
cito bijušo izglītības darbinieku.

Amerikā visus gāros gadus auto Lilijai bijis dzīves līdzeklis, pie tā stūrēja viņa apceļojusi visu Eiropu, kur apmeklēja operas festivālus, brauca uz latviešu Dziesmu svētkiem ASV un Kanādā, ari Venturā,

skandējusi Raina vārsmas: „Vienā tumšā vakarā sarkanbalta debess mirdz...“ Lilai bija lemts būt daudzu Z. Lazdās dzēļoju pirmajai lasītajai un deklamētajai dzēlnieces šaurajā istabīnā Ģertrūdes ielā un sarīkojumos: „Cildenais draudzības gars apsild mani kā stars lietainā vakarā...“

Līlijas grāmatplauktos atrodas daudz vērtigu izdevumu ar autografiem, un īpaša vieta tajos ir Zina-

grāmatas, mūzika, māksla. Šovasar 3x3 nemētne Kandavā Manfreds, ilggadējs šo latvisko saietu apmeklētājs un atbalstītājs, tika sumināts kā gados ciemājamākais dalībnieks.

Medicīnas studijas Līlija turpināja Heidelbergas universitātē un vēl arī uzņēmas Manheimas latviešu ģimnāzijā mācī latviešu valodu. Notika nelaimē – 1948. gada vasarā viņa saslima ar bērnu trieku. Gandrīz sešus mēnešus jaunā sie-

nieku pulks izauga, Milda sirds arvien vairāk tiecās atpakaļ pie zemes un latviešiem. Atrast vietu kopīgai vasarnicai Katskiļu palīdzēja znots Ežens Oskars, viņš sievastiņi dīļi cienīja un mīleja. Žems īpašnieki jaunos apsaimniekotajus brīdināja, ka apakšā ir klints, bet Milda palika pie savas: „Ūdens ir visur!” Un viņai kārtējo reizi izrādījās taisnība. Katskiļu vasarnicas dārzā Lilijas māte rosijās no agra pavasara līdz vēlām rudenim. Nujoktās dzirkodvis viņai un ar laiku arī Lilijai bija tikai pārziešmošanas vieta, glūži kā gajutnā. Tolaik apkaime dīzvoja, diezgan daudz latviesu, viis kopā svīneja Jāpus, un dziedātās ligodzīsmes tālu jō tālu skanēja pār Katskiļu kalniem, plāvām un mežu galieni.

Jau Latvijā mātē mudināja meitu apmeklēt vērtīgus koncertus. *Lazdiņu dzimtā ir vairāki mākslinieki*: mātēs brāliers *Pēteris Lazdiņš* bija viens no Nacionālā teātra aktieriem, bet diemžel agrā mira ar tolakai nedziedinām kaiti, Līlijas mātēs jaunākajai māsai *Teai* joti patika teātrineku bohēma. Aleksandrs Čaks viņai veltījis rindas: „*Un tad jenāc tu, pēkšņa un asa kā caurķēs, kā smarža, kas apsmaržo visu...*” Teāts dzīvesbiedrs Arnolds Vilkins bija dekorātors, Niklāva Strunkes palīgs operā, viņš Līlijai piegādāja brīvībījetes. Opera Līlijai kļuva par ikdienu jau pusaudzes gādos, viņai pat laimējies Lieldieni koncerta ritā dzīrdēt *Elfrida Pakuli* dziedām Naktis karalienes āriju. Mētropoliitena operā Līlijai ar dzīvesbiedru 50 gadu bija abonementi.

tu 50 gadi būja atbilstoši.
Dr. Lilija Ziverte Veterānu slimīnīcā (*Veterans Affairs Hospital*) Manhatanā bija anestezijoloģijas nodalas vadītāja un Nujorkas universitāte profesora asistente. Pa-
jautāju, vai mācīt ir vieglāk, nekā stāvēt operācijas zāle pašai? Lilijas atbildē: „Nebūt ne, uzņemties at-
bildību par citu, it sevišķi jauno kolēgu darbu ir daudz grūtāk,
neka pieejot to pašai.”

Veterānu slimīnā viņas kolleģa bija dr. Valda Viviāna Kalniņa. Draugturas „būntīties” – aktrise Anta Klints mēdza nopietni jokot. Līlīja vel aizvien vai ik pārdaņas pa tālruni sazinās ne tikai ar izpildīzigo Viviānu, bet arī apmaiņā informāciju ar citiem Nujorkas latviešiem – Benitu Ciruli (medicīnas iestāžu administrátori), Laimdotu Sauso (izcilu asins donoru bankas speciālisti), Astridu Butneri (sociālo ziņātņu un antropoloģijas specialisti). Tuvumā dzīvo Arija un Haralds Krivīčiņi. Pamatā viss ir ļoti sa-

Krieviņi. „Buntite vairs nespēj satikties tik bieži kā agrāk, bet cits par citu joprojām sirsniģi domā. Līlījai ļoti sāp draudzenes Frīdas Grūbes (dzejinieces Martas Neretas) aizsēšanas, tagad vairs palikuši dzejolni un iespēja dalīties atminās ar Frīdas sirsniģīgojam bēriņiem.

Lilija Ziverte piedalījās 1. pasaules latviešu ārstu kongressā Rīgā un rēgulāri sazinās ar vairākiem Latvijas ārstiem. Pie sevis Longailendā viņa uzņemusi arī dzimtenes kultūras zvaigznes: Ģirtu Jakovļevu, Rūdolfu Heimrātu, Māru Žemdegu, Ventu Koceri, Ingūnu Čenītu, Vaidoli Čepuri.

Katrai dzimtai ir sava „Lielvārdes josta”, kuru ierakstīti tās dzīves principi, Līlijas dzimtā viens no goda kanoniem ir: „Ja vien vari,

Līlija Zīverte un Rūdolfs Hofmanis ir seni draugi

Lilijas māte Milda Zīverte agri kļuva atraitne. Būdama kuplas un specīgās gimenēs atvase,vina nolēma ne tikai pati bērniem sagādāt maizi un izglītību, bet arī augstāku dzives limeni. Vipu dzīmītā bija nerakstīts likums – grūtā brīdi neviešināt palīdzību neateit. Milda uz laiku uzticēja bērnus radiem, kamēr pati Riga atvēra edienveikalā. Brāliti Manfredu pieskatīja Agenskalna vecmāmiņa, bet piecus gadus vecāko Liliju aizsūtīja pie krustmātes Lilijs Lazdiņas uz Saku. Skolotājas dzīvoklis bija pamatskolas otrajā stāvā: Ilgi jau meitēns viens istabīnā nepalikā – kļūsām nolaidsā pas stāvajām kāpnēm un ieliežā vienā vai otrs klasses telpā. Skaidrs, ka tādejādi Lilija agri bez piepūles iemācījās lasīt, rakstīt, rēķināt. Māte sūtīja meitai uz laukiem sainīšus ar kakao un šoko-lādi, viņai nebeja laikas pat abraukta ciemos. Taču mazā par garšību

ciemos. Iauči maza par gāršaību nevarēja sūdzēties: krustmāte, sabiedriski aktīva būdama, meiteni veda līdzīgi uz sapulcēm un priekšlasjumiem. Lilijai saglabājusies fotogrāfija, kurā viņa, sīkā knipa, redzama lielā nopietnu ļaužu pulkā. Krustmāte nesūdzējās, ka audzināšanā pieņemtā meiteņa met ēnu uz viņas personisko dzīvi, jo ne viens vien potenciālais precinieks nodomāja skukļēni viņai droši vien piedzīmīs meitāns.

Dzīves ceļā Lilijas prātam un sirdij bijusi grūta izvēle. Gimnazijas gados un vīnus neizdešamai ispaudi atstāja dzejniecīte, latviešu valodas skolotāja Zīnaida Lazda. Ari skolotāja prata novertēt ģimnāzistes dotbās. Izlaidumā aktā skolotāja savai audzēkneli dāvināja Frančesko Petrarkas sonetu krājumuņu ar ierakstu: „...par smalko dzejas izpratni!“ Valsts svētkiem tuvojoties, Zīnaida Lazda klasēs jautājusi, vai kāda no skolniecēm var nodeklamēt patriotisku dzejoli. Lilija nerakotvērtējot piecelusies un

īdas Lazdas krājumiem. Atmodas sākumā man, grāmatizdevējai, bija lemts attkārtoti laist klājā Z. Lazdas krājumu „Tālais dārzs”. Liljas bibliotēkā nav atrodams šis bibliografiskais retums: latvieši Atmodas gados bija burtiski izslāpuši pēc trimdas autora darbiem, no kuriem viņus šķir daželz priekšķars.

Zinātādas Lazdas ietekmē Lilja sākusi studēt filoloģiju, bet pēc diviņiem gadiem, nevērēdama vissākās iemesļu, devās uz Latvijas

diviem gadiem, nespēdama pretoties spēcīgākam dzīves aicinājumam, pārāja uz Medicīnas fakultāti. Līlja ziedojuši lidzekļus Gaismas pilīs celtniecībai, Rīgas operā viņai ir diļi krēsls, viņa atbalstītājus Operas ģildi, Profesora Ilmāra Lazovska medicīnas fondu, palīdzējusi segt studiju maksu Līvai Raitai savas krustnātes mazmeitai, kas ir rentgenoloģe Jeila universitātes slimnīcā, arī materiālo atbalstu vairāk grāmatu izdošanā, tostarp kādreizējās studiju biedrenes valodnieces Rasma Grisles mitūdarba klāja ličanā.

Grāmata „Profesora Endzelina atbildes” Rīgas Latviešu biedrības valodniecības nodalas 1942. gada 18. marta sēdes daļiņku sarakstā līdzās Marijas Saules-Sleines, Kārļa Dravīna, Aleksandra Pelēča, Veltas Rūķes, Rūdolfa Hofmaņa, Valerijas Bērziņas vārdam ir arī Līlijas Zīvertes paraksts. Daudzi šie latvieši valodas entuziasti sadraudzējās uz mūžu. Garum garas vēstules Līlijai sūtīja studiju gados iepazītais valodnieks un novadpētnieks Valdemārs Ancītis. Viņa grāmatas regulārā celoja no Saldus uz tālāk Njorku. Savus mākslas darbus viņa ar sirsniem veltiņumiem davaļuši Rūdolfs Heimrāts un Džemima Skulme. Ari Līlijas brālis Manfreds Ziverts allaž gādigo māsu apdavānajā pašā gleznotiem, neparašot tiem darbiem. Manfreda darba dzīves helikā dala aizritēja Kolumbija bijas universitātes bibliotēkā, bet viņu valasprieki ieprojām ir trīs

viete pusparalizēta pavadīja Heidelbergas slimnīcā. Neticām kārtā viņa atlaba, lai gan pēckārā vie-nīgās zāles bija zemēdums masāžas. Pamazām Līlja atsāka iet uz lekci-jām, un viņu no trešā stāvā stu-denta istabīgas lejā novēda un daudzus mēnešus pacietīgi, pie rokas turot, pavadīja bijusais skolēns Manheimas ģimnāzijā Viktors Lācis, baidoties, ka draudzene vienātā jałas varētu pakriest.

vienā uzel ielas varetu pakrist.
Heidelbergas universitātes Medicīnas fakultāti 1949. gada pavasarī absolvēja trīs latvieši: Cipriāns Garancis (viņš ikuva par elektroniskā mikroskopa ekspertu), Georgs Resnēvics un Līlija Ziverte. Cipriāns Garancis un Līlija Ziverte tā paša gada rudenī ar smagu sirdi izceļoja uz Ameriku, jo cita ceļa nebija.

„Galvojumu iebrāukšanai mums sagādāja tēva brālēns Kūla. Viņš jau gadīsimta sākumā bija devies pāri okeanam, cerēdams uz ienešigu uzņēmējdarbību. Nujorkā medīķu praksi sāku Džamaikas slimnīcā, pirms tam gan pusgadu saknys lieltīrgotvā liku kārbiņas tomātus stāstīja Līlija.

Heidelbergā viņa atgriezās aizritējušā gadsimta 80. gados un piedalījās starptautiskā anestesioloģu kongresā, pārstāvot Nujorkas universitāti.

Nujorkā Lilijs māmuļa Milda Zīverte dabūja bērnuakles darbu Steinveju ģimēnē. Mūzikas instrumentu firmas ipašnieki enerģisko latvieti cienīja, vienmēr ar vīnu iepazīstināja savus augstos viesus. Mildas vārito boršču un kāpostu pīragus ipaši augstu slavejīs rēgulārais Steinveju ciemīņš, pianists Arturs Rubinsteins. Gardos ēdienu viņa bija iemācījusies gatavot Maskavā mātēs māsas Kates restorāna. Steinveji bieži apmeklējuši instrumentu fabrikas visā pasaulē un celā devušies, bērnus bez raižēm atstājot uzticamās kalpotājas aprūpē. Kuplais Steinveju mantī